

conform anexei cu troparele Născătoarei de Dumnezeu pe cele opt glasuri din Octoih sau Ceaslov. Excepție face numai la glasul șase, unde în loc de cel al Învierii „Cel ce pe cea binecuvântată...” este prevăzută în cazul de mai sus cântarea troparului Născătoarei de Dumnezeu „Mai înainte a spus Ghedeon...”.

167

Este permis ca, din motive de timp, în timpul săvârșirii Agheasmei Mici să se sară peste rugăciunea: „Doamne, Dumnezeul nostru, cel mare întru sfat...”, după prevederea Micului Evhologhiu editat la Apostoliki Diaconia?

În timpul slujbelor ocazionale, care sunt legate de slujba Agheasmei Mici, ediția Micului Evhologhion de la Apostoliki Diaconia pare la o primă privire că omite marea rugăciune despre care discutăm. Într-adevăr, în această ediție sunt introduse slujbele acestea ocazionale speciale, în care se intenționează pe de o parte prescurtarea slujbei agheasmei, prin omiterea unor tropare sau a altor elemente, și, pe de altă parte, adaptarea slujbei la nevoile specifice pe care le urmărește săvârșirea lor, prin introducerea lecturilor speciale, a cererilor în ectenii și a rugăciunii speciale care încheie slujba. Rugăciunea „Doamne Dumnezeul nostru, cel mare întru sfat...” nu o publică nu pentru că ar trebui omisă, ci deoarece se află scrisă la începutul Evhologhionului la slujba Sfeștaniei mici, care, după tradiția corectă a manuscriselor și a edițiilor tipărite vechi ale Agheasmatarelor, este așezată prima în șirul slujbelor din această mică carte de cult – care, de altfel, se și numește „Agheasmatar” din acest motiv. Presupun că mulți clerici au căzut în înțelegerea greșită a unor prevederi oarecum neclare din Micul Evhologhion și poate că au și săvârșit slujba Agheasmei Mici fără această rugăciune. Omiterea acestei rugăciuni nu numai că nu este indicată, dar

este exclus ca această ediție oficială a Agheasmatarului să o subînțeleagă, și aceasta nu pentru că ar fi pur și simplu o inovație – poate că lucrul acesta ar fi cel mai puțin important – ci pentru că această rugăciune este numită „rugăciunea sfințirii apei”, conform manuscriselor, rugăciune de sfințire, fără de care nu se săvârșește sfințirea. Prin urmare ar fi o slujbă de sfințire a apei fără sfințirea propriu-zisă a apei.

Iată și mai analitic cum stau lucrurile: Fiecare slujbă sfântă este alcătuită dintr-o parte centrală, neschimbătoare, care constituie pilonul central al slujbei, și din elemente periferice schimbătoare, de o importanță secundară. Astfel de elemente în slujba agheasmei sunt cei doi psalmi, troparele, lecturile, ecteniile, rugăciunea plecării capului, troparele care urmează și rugăciunile speciale pentru fiecare situație, care se adaugă la sfârșitul slujbei. Aceste elemente în manuscrise prezintă o foarte mare diversitate și cele mai multe dintre ele s-au adăugat ulterior la slujbă. Toate acestea nu au caracter sfințitor. Ecteniile, de altfel, după cum se știe, sunt îndemnuri diaconești către popor, care îl sfătuiesc să se roage pentru cererile obștești cunoscute și, în special, pentru sfințirea apei puse înainte („Ca să se sfințească...”, „Ca să lumineze...”, etc.). Poporul, răspunzând la invitație, se roagă, răspunzând prin „Doamne, miluiește”. Cu alte cuvinte, ele introduc rugăciunea specială de sfințire a preotului care urmează să fie rostită. Mica rugăciune a plecării capului „Pleacă, Doamne, urechea Ta...”, care provine din slujba sfințirii Agheasmei Mari, nu este o rugăciune pentru sfințirea apei, care se presupune deja săvârșită, ci pentru sfințirea poporului „prin gustarea din această apă”. Afundarea Cinstitei Crucii nu țintește sfințirea apei, câtă vreme aceasta, în rugăciunea plecării capului, se prezintă deja sfințită. Aceasta, desigur, nu se găsește în vechile manuscrise, ci a intrat în slujba Agheasmei Mici prin influența practicii corespondente din slujba Agheasmei Mari, unde a fost introdusă iarăși ulterior, întru pomenirea și reconstituirea botezului Domnului. De altfel, nici în slujba paralelă a Sfântului Botez sfințirea apei nu se face prin afundarea cinstitei cruci. Sfințirea apei, în toate cele trei slujbe paralele,

a Sfântului Botez, a Agheasmei Mari și a celei Mici, se face numai prin rugăciunea de sfințire. Troparele, ectenia și rugăciunea de apolis care urmează sunt epilogul slujbei. De altfel, rugăciunile speciale cuprinse spre final, la punerea temeliei, la casa nouă, la câmp, la vie, etc., precum și cele mai noi rugăciuni ocazionale pe care le introduce Agheasmatarul de la Apostoliki Diakonia, nu sunt rugăciuni de sfințire a apei, ci rugăciuni care urmăresc binecuvântarea unor lucrări speciale ale mâinilor omului, în vederea cărora s-a și săvârșit slujba Agheasmei Mici.

Nu încape îndoială, așadar, că rugăciunea de sfințire trebuie să fie căutată în intervalul dintre ectenii, prin care se introduce binecuvântarea, și rugăciunea plecării capului, când apa este deja sfințită. În tipărituri avem rugăciunea „Doamne Dumnezeu nostru, Cel mare întru sfat...”. Manuscrisele prezintă oarecare diversitate, dar toate consună în aceea că în acest moment există în mod necesar o rugăciune de sfințire, fie că aceasta este cea de sus, fie că este alta asemănătoare „Dumnezeule Cel mare și preînalt...”, fie alta mai scurtă „Dumnezeule (sau Doamne), Dumnezeu nostru, Cel ce apa cea amară...”. Această rugăciune ar trebui să fie ceea ce este rugăciunea anaforalei la Sfânta Liturghie sau rugăciunile „Mare ești, Doamne...” la slujbele Botezului și ale Agheasmei Mari, ale căror influențe le putem discerne cu ușurință în textele rugăciunilor de mai sus. Momentul cel mai potrivit al acestei rugăciuni este epicleza sau invocarea Sfântului Duh pentru sfințirea apei, care este ceea ce este epicleza în rugăciunea anaforalei din Liturghiile noastre („trimite... și fă...”) sau momentul corespondent al rugăciunii Sfântului Botez și a Agheasmei Mari („Tu însuți, dar, Iubitorule de oameni Împărate, vino și acum cu luminarea Sfântului Tău Duh și sfințește apa aceasta...”, „Însuți și acum, Stăpâne, sfințește apa aceasta cu Duhul Tău cel Sfânt...”). Această epicleză în rugăciunea în uz „Doamne Dumnezeu nostru, cel mare întru sfat...” este oarecum nedeterminată: „Însuți, Iubitorule de oameni Împărate, și prin gustarea și stropirea cu această apă trimite-ne nouă

binecuvântarea Ta...”; în altă rugăciune, „Dumnezeule cel mare și preainalt”, este mai clară: „și trimite nouă binecuvântarea Ta și harul vindecărilor peste apa aceasta...”; la fel și în rugăciunea „Dumnezeule, Dumnezeul nostru, cel ce apa cea amară...”: „Însuți și acum, Stăpâne, sfințește apa aceasta și fă...”. Aceste fraze, potrivit multor manuscrise, după modelul rugăciunii de la Sfântul Botez și de la Agheasma Mare se reluau de trei ori.

Cred că lucrurile sunt atât de clare încât nu mai este nevoie să fie adăugat nimic în plus. După cum nu se poate înțelege o Liturghie fără rugăciunea anaforalei sau binecuvântarea apelor la Sfântul Botez și la Agheasma Mare fără rugăciunile de sfințire a apei, tot așa nu se poate concepe nici slujba Agheasmei Mici fără rugăciunea sa de sfințire. Din acest motiv și în vederea eliminării oricărei neînțelegeri dintr-o ediție mai nouă a Agheasmatarului ar fi neapărat necesară o explicație legată de aceasta. Iarăși, dacă rugăciunea obișnuită sau una asemenea ei este foarte lungă și are multe cereri fără legătură cu situația la care se referă slujbele ocazionale speciale, cred că ar putea fi introdusă rugăciunea scurtă și frumoasă care se găsește în multe manuscrise și care a fost publicată de P. Trembelas în *Mikron Euhologhion*, vol. II, Atena, 1955, pag. 70. De asemenea, a mai fost publicată într-o altă variantă și de Teofil Kampanias în *Tameio Orthodoxias*, ediția a 7-a, Tesalonic, pag. 49. Teofil o preia din Tipiconul lui Simeon al Tesalonicului (*Rânduiala...* codicele Bibliotecii Naționale din Atena 2074), în care se prevede citirea ei la sfințirea care se face în slujba de la începutul Indictului (1 septembrie). Textul exact al acestei rugăciuni, conform codicelui de mai sus, este următorul:

„Doamne Dumnezeul nostru, Cel ce ai schimbat pentru poporul Tău apa cea amară în vremea lui Moise și apele vătămătoare în vremea lui Elisei cu sare le-ai tămăduit și curgerile Iordanului le-ai sfințit cu arătarea Ta cea preacurată, Însuți și acum, Stăpâne, sfințește apa aceasta cu lucrarea și cu lumina Sfântului Tău Duh, ca să fie aceasta tuturor celor ce vor lua și vor gusta din ea izvor de binecuvântare,

vindecare de patimi, sfințire a caselor, izbăvire de toată uneltirea văzută și nevăzută. Și să vină Duhul Tău cel Sfânt peste noi și să se sălășluiască în apa aceasta și, vindecând întinăciunile celor ce se apropie de ea, du-ne pe noi pe toți în Împărăția Ta cea cerească; că Tu ești sfințirea noastră și Ție slavă înălțăm...”.

168

Este corect să punem în Sfântul Potir fărâme din artosul din Joia Mare și vin și să împărtășim numai cu vin pe prunci și pe bolnavi, pe motiv că acesta (artosul) este uscat și este periculos în timpul înghițirii sale? Pentru același motiv nu trebuie oare să-i împărtășim pe prunci numai din Sfântul Sânge? În cazul acesta am mai spune „Se împărtășește robul lui Dumnezeu... cu Trupul și Sângele...” sau numai „... cu Sângele...”?

În mod normal dumnezeiasca împărtășanie se dă credincioșilor sub cele două forme, a pâinii și a vinului, adică a Sfântului Trup și Sânge al Domnului. Avem însă în practica mai veche a Bisericii noastre exemple de împărtășire a credincioșilor în mod excepțional numai sub o singură formă, în principal cu Sfântul Trup. Există mărturii conform cărora credincioșii sau monahii se împărtășeau la casele lor numai cu Sfântul Artos, pe care îl păstrau de la participarea lor la împărtășirea de la Sfânta Liturghie de Duminică, ori că preoții păstrau Sfântul Artos pentru săvârșirea Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite fără să picure pe el sau să îl înmoaie în Sfântul Sânge. Despre împărtășirea numai cu Sfântul Sânge nu avem mărturii. Însă în mod punctual, în cazurile la care se referă cel ce întreabă, se pot folosi câteva fărâme din împărtășania pregătită în Joia Mare, care, devreme ce rămân destul timp în vin, pot să fie date și celor mai grav bolnavi și copiilor mici fără să existe vreun pericol